

ДЕЯКІ МОРФОЛОГІЧНІ АНОМАЛІЇ У ПТАХІВ НА ТЕРИТОРІЇ ОЧИСНИХ СПОРУД ХАРКОВА

Ю.П. Мамедова

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, кафедра зоології; вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна
G.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, dep. of zoology; Valentynivska str., 2, Kharkiv, 61168, Ukraine
✉ turdusphilomelos2017@ukr.net

Some morphological anomalies in birds on the territory of wastewater treatment facilities of Kharkiv city. - Y.P. Mamedova. - Berkut. 30 (2). 2021. - Several birds with missing or damaged legs and some other anomalies were found during observations in 2019–2021. They foraged well and even successfully raised offspring. [Ukrainian].

Key words: morphology, leg, injury.

У 2019–2021 рр. під час спостережень на Безлюдівських очисних спорудах виявлено кілька птахів із відсутніми або пошкодженими лапами та деякими іншими аномаліями. Вони нормально годувалися й навіть успішно виводили пташенят.

Ключові слова: морфологія, лапа, травма.

При проведенні досліджень протягом 2019–2021 рр. на території міських очисних споруд водовідведення №2 (Безлюдівські очисні споруди) м. Харкова на мулових майданчиках фільтрації зафіксовано декілька випадків морфологічних та поведінкових аномалій у птахів.

Тут виявлено гніздування куликів-довгоногів (*Himantopus himantopus*). У 2020 р. гніздилося 12 пар, у 2021 р. – 19 (Mamedova, Chaplygina, 2021). У 2021 р. спостерігали самку довгонога, яка в польоті схрещувала лапи (фото 1). При ходьбі та насиджуванні яєць ноги в неї були прямі, таке схрещування відмічалось лише в польоті. У самця в цій парі аномалій не виявлено.

У звичайного мартина (*Larus ridibundus*) зареєстрували 4 птахів з однією лапою. Вони успішно гніздилися на різних мулових айданчиках. За одним із таких птахів проводили спостереження з моменту прильоту й до підняття на крило пташенят, яких він годував та оберігав (фото 2). 23.04.2021 р. зустріли одного птаха, в якого на лобі та вуздечці були добре помітні білі плями. 27.04.2021 р. відмітили подібного птаха з однією лобною плямою.

9.04.2020 р. спостерігали білу плиску (*Motacilla alba*) з відсутньою лівою кінцівкою. Виглядав птах цілком вгодованим та здоровим і з доглянутим оперенням. Разом із ним на території очисних споруд жили ще близько 10 плисок, при пошуках їжі птах переміщався цілком упевнено. Цю плиску спостерігали ще кілька разів на території 12-го мулового майданчика. К.Ю. Домбровський (2019) описує подібну зустріч білої плиски на околиці Санкт-Петербурга в Росії.

12.07.2020 р. на 4-й муловій ділянці та 17.07.2020 р. на 12-й зареєстрували болотяного коловодника (*Tringa glareola*) без правої лапи. Птах мав здоровий вигляд, повна відсутність однієї з кінцівок не обтяжувала його дії. Цього коловодника спостерігали ще кілька разів на 12-й муловій ділянці.

Звичайного коловодника (*T. totanus*) з деформованою правою кінцівкою вперше зареєстрували в польоті, було помітно, що лапа нехарактерно притиснута до тіла. Під час живлення у птаха деформована права кінцівка була постійно відведена убік приблизно на 80–90°.

Фото 1. Самка кулика-довгонога з перехрещеними ногами. 15.06.2021 р., Безлюдівські очисні споруди біля Харкова.

Тут і далі фото Ю.П. Мамедової.

Photo 1. Female Black-winged Stilt with crossed legs.

Фото 2. Звичайний мартин без лівої ноги і його пташенят. 19.05.2021 р., Безлюдівські очисні споруди біля Харкова.

Photo 2. A Black-headed Gull without the left leg and its chicks.

Ми зустрічали також сизого голуба (*Columba livia*), в якого на правій кінцівці були всі пальці, а на лівій – взагалі відсутні. Такі аномалії спостерігали в цих птахів також інші орнітологи (Прокофьева, 2006; Назин, 2018).

Як бачимо, птахи з серйозними травмами нижніх кінцівок можуть нормально виживати у природному середовищі й навіть успішно виводити потомство, хоча у складних ситуаціях, щоб вижити, їм буває потрібна допомога людей.

ЛІТЕРАТУРА

- Домбровский К.Ю. (2019): Белая трясогузка *Motacilla alba* с одной ногой. - Рус. орн. журн. 28 (1840): 5027-5029.
- Назин А.С. (2018): О встречах в Оренбургской области птиц с дефектами клюва, травмами конечностей и аномальной окраской оперения. - Рус. орн. журн. 27 (1697): 5679-5687.
- Прокофьева И.В. (2006): О существовании птиц с травмами и болезнями. - Рус. орн. журн. 15 (311): 203-205.
- Mamedova Y.P., Chaplygina A.B. (2021): Breeding of Black-winged Stilt *Himantopus himantopus* in muddy sites of the wastewater treatment plant, Kharkiv, Ukraine. - Biosystems Diversity. 29 (3): 286-293.